

gyon jól ismer engem. De most először láthatott bennünket együtt. Nem élt életem mint nyitott könyv.

És most hová? — hangzik a kérdés, kilépve a jesivák határolta tér megkönnyebbült derűjébe. Most hozzád megyünk — mondtam, irány a Szent Sír Temploma.

Némán átvágunk az arab bazár egyik sikátorán, a lutheránusoknál balra, s a kőbe vájt utca túlvégénél ismét balra. Belépünk a sok-sok évszázad során átláthatatlan szerkezetűvé épült székesegyház útvesztőjébe. Megmutatom neki a hegyvel egybeépített belső templomfalon tatóngó, kivilágított részt: odabenn fehérlik a Golgota sziklája. Szűk csigalépcső vezet föl a kereszt helyének görögkeletiek által uralt kápolnájához. Az aranyló napként megjelölt hely az oltárasztal alatt rejtőzik, zárandokok adják egymásnak a helyet térden csúszva. Hátrébb húzódnak, és egymás mellé ülünk egy padra, előttünk az oltár. Barátom egy szót sem képes szólni, szemei falják a helyet: először látom őt életén túli életével együtt. Kérdő tekintetemre szenvedő mosollyal rázza meg a fejét: Maradnék még — mondja. Maradj, amíg jólesik — mondom neki, lent várlak a Keresztlevételnél.

Lesétálok a homályos csarnokba. Öregasszonyok gyűjtögetnek vizet térden állva hatalmas bronzlámpák alatt, kígyózik a sor a szent sír előtt, a zárandokok közt fekete bőrű szerzetesek menete vonul istentiszteletre. Minden idegen a fáklyák lobogó fényénél, ismerős és ismeretlen nyelvek szavai örvénylenek. Várom a magányérzés elvesztettségének feltörését a mélyből — hiába. A barátomra gondolok, akivel ma megint megajándékoztuk egymást. Egyikünk sem tudja egészen biztosan, mit is adott a másiknak, csak azt, hogy a másik megkapta.

Mikor derűsen kilépünk a székesegyház előtti térre, szinte egyszerre jegyezzük meg: Ma mindent láttunk. Mindenekelőtt persze azt, amiről végső soron ez az egész történet szól: egymás arcát. A barátom arcánál közelebből sosem fogom látni a kereszténységet.

TOMPA MÁRIA
író, szerkesztő

A megalázott Jézus

Beleszülettem a keresztény életformába. Természetes volt szüleimmel a vasárnaponkénti templomba járás; az akkori májusi litániák hangulata teljes erővel bennem él, sőt énekel még ma is. Kétéves voltam, mikor Budapesten tartották az Eucharisztikus Kongresszust 1938-ban. Ez a dicsőséges egyház egyik nagy megnyilvánulása volt. Úgy érzem ma is, hogy 1945-ben és utána részben ezért is volt nehéz vállalnunk a dicsőséges Jézus Krisztus hirtelen átváltozását megcsúfolt Jézussá. Két út állt előttünk: vagy vállaljuk ezt a megköpdösött Jézust, vagy belépünk a pártba, ahol a dicsőítés

feltételes reflexét folytathatjuk, de egy egészen másfajta, felületes eszméért. Sokan a délibábos materialista kommunizmus fényes szellőivel sodortatták magukat, ez jobban megfelelt a triumfálás tömegpszichózisának. Az én szüleim pontosan látták ennek az életformának a veszélyeit: az emberekbe az egymástól való félelmet beleültetni, ami kizárja a szeretetet, cinikusan tudatos felsőbb intézkedésre kiirtani az emberekből a másik ember mint egyéniség tiszteletét, demagóg módon a tömeget helyezni a piedesztálra. Az én családom makacsul kitartott — 40 éven át — eredeti világnézete mellett, és ezzel elkötelezte magát végérvényesen a megalázott, megostorozott Krisztus mellett.

Személyes boldogulásról nem lehet beszélni anélkül, hogy ne tisztáznánk azt, hogy ezek voltak a sorompók. Mert egész életem folyamán szüleim és később közvetlen környezetem (Szentkuthy Miklós) életvitelét nézve tapasztaltam, hogy Magyarországon igenis lehetett volna kívül maradni a hatalomnak való behódoláson. Mindenkinek volt veszíteni valója, nemcsak nekünk.

Hasonlattal élve: „Róma a kölcsön-istenek és meghódoltatott népek zsisbvására volt, két szintes — égi és földi — tülekedés, ocsmányság, amely hármas hurokkal úgy csavarodott köré, mint a bél tekervényei. (...) Barbárok, küllőtlen nehéz kerekék, zsírban úszó szemek, szodómia, dupla toka, művelt rabszolga mint haleledel, írástudatlan uralkodók. Több ember volt a világon, mint bármikor aztán, és bele voltak szorítva a Colosseum folyosóiba, és szenvedtek. És íme ebbe a márvány- és arany ízléstelenség-halmazba eljött az a könnyű léptékű és ragyogásba öltözött, hangsúlyozottan emberi, szándékoltan vidékies Galileai, és attól a pillanattól fogva megszűntek a népek és az istenek, és kezdődött az ember, az ács-ember, a szántóvető ember, a pásztorember, akit a napnyugta bárányai közt talál, az ember, ami egy cseppet sem hangzik büszkén, az ember, amelyet hálásan hirdet az anyák minden bölcsődala és minden képtára a világnak” (Borisz Paszternák: *Zsivágó doktor*).

Úgy, ahogy akkor a római rabszolga könnyedén tudott azonosulni a megalázott Jézussal, úgy kellett felismernünk 1945 után, hogy nekünk ugyanezt kell tennünk, ha nem akarunk beállni egy olcsón triumfáló eszme sodrásába, ha nem akarunk rövid távú, egymás megfélemlítésén alapuló szemléletben élni. És ha jól belegondolok, ma is ugyanezt a célt kell kitűznünk magunk elé.

1991 januárjában, az öbölháború első napján érkeztem Párizsba. A vasárnapi szentmisén a pap szentbeszédében elmondta, hogy ő is fél és tanácstalan, de a mai igen nehéz helyzetben egyetlen lényeges dolgot kell felismernünk: az egész történelem folyamán Jézus képviselte a *nem versenyszellemen* alapuló világnézetet. A tömegszemlélettel szemben, tehát hosszú távon kell élni és gondolkodni. És ez nem könnyű.

Mert a félelem és versenyszellem kizárja a hosszú távon gondolkodást, azt, hogy a másik ember felebarátom legyen, sőt, hogy a másik ember mögött Jézust felmagasodni lássam. Itt tudták megfogni a vallásos embert, mert mindenki szeret győzni.

Engem sem hagyott érintetlenül az ötvenes évek aktív agymosása (ami a középiskolában a letiltott hitoktatással kezdődött...). Ha az ember lelke nem kap táplálékot, akkor éhezik, fejletlen marad, sorvad. Ha az ember nap mint nap bizonyos mennyiségű mérget kap, kialakul egy toxikus állapot, és lelki ellenálló képessége lecsökken. Én sem köteleztem el magam a kommunizmus mellett, de a fásultsággal igen, azzal küszködtem, középiskolai éveim alatt, és sokáig utána. Igaz, 12 éves párizsi tartózkodásom feltöltött, újságírói munkám belém oltotta a tevékenység lelkesedését, a kultúra és a kulturáltság több szintjén is. De akkoriban vallásosságom elszűrült. Nem hagyhatom szó nélkül, hogy édesanyám rendíthetetlen egyénisége (korántsem bigott, hanem intelligens vallásossága) mentett át a nehéz korszakon, és vezetett vissza egy magasabb rendű istenhitbe, vallásgyakorlásba. Ennek a lényege az, hogy olyan állandó lelkiállapotot kell fenntartanom, amely könnyűszerrel segít mélyen magamba tekinteni: mert a belső hang mindig válaszol! S hogy elsősorban minden problémát feladatként kell felfognom. Mikor egy sürgetően megoldandó gubanc előtt állok, felteszem a kérdést: most Jézus mit mondana? És a belső válasz az esetek nagy részében imperatív.

Thomas Merton és sokan mások ezt átélték.

Ez már magában foglalja Jézus történelmi jelentőségét is: amit Jézus tanított a hitről, a szeretetről, kétezer év után ennyire határozott belső választ tud adni. Az Evangélium minden szavából kisüt Jézus személyének a hitelessége. „Már oly régóta veletek vagyok és nem ismersz, Fülöp? Aki engem látott, az Atyát is látta. Hogy mondhatod hát: mutasd meg nekünk az Atyát? Nem hiszed, hogy én az Atyában vagyok és az Atya énbennem? (...)

Ha másképpen nem, legalább a tetteimért higgyétek...” (Jn 14,8-11) Szentkuthy Miklós mellett eltöltött tíz munkaévem alatt gyakran hallottam idézni ez evangéliumi passzust. Az ő keresztény vallásossága nem volt átlagosnak nevezhető. De mindennapos intenzív imaélete szuggesztív volt, és ő ebben az imaéletben oszlop-keménységgel tartotta magát élete utolsó percéig.¹

Édesanyámon kívül ő volt az, aki az istenhitet — ha kifejezhetem magam így — differenciált szintre emelte, ugyanakkor konkrét vallásos szemléletre ösztönzött. Ő tanított meg minden nap olvasni a szentek életét, és belőlük tanulságot meríteni. Szentkuthy azt vallotta, hogy minden napja ünnep, mert a világmindenségben minden az alázatot sugallja, tehát a hála, a mindenért szóló köszönet az egyetlen magatartás, amellyel az ember pozitívan végig tudja vinni életét.

¹Lásd: Vigilia 1984. 4. Beszélgetés Szentkuthy Miklóssal. Ez az interjú egy teljes fejezetre kiegészítve szerepel a *Frivolitások és hitvallások című önéletrajzi interjúkötetben.*

Csendes, szürke gyermekkorom után szinte magától értetődő volt, hogy Szent Ágoston mondatát tegyem meg életcélul: „A legnagyobb tett hűnek lenni a kicsiben.” Nem azért, mert én alázatos akarok lenni, hanem mert a kicsi naggyá nő, mint az evangéliumi mustármag. Nem mindig sikerül lelkesedésben a felszín fölött tartani magam, de intenzív munkám minden percében érzékelem ennek a hűségnek a segítő erejét. „Aki a kicsiben is nagyon hű — írja Rudolf Kögel —, annak Isten megadja kegyelmét, hogy ami nagy, azt oly könnyen tegye, mintha kicsiség volna.” Ez utóbbi még nem sikerült, de örök reményem.

Kétezer év telt el Jézus feltámadása óta. De — gyakran érzem — folytonos emmauszi úton járunk: a kétségbeesés és a remény kettős útján. Mert felismerhetetlenül, de velünk van („...hát nem lángolt a szívünk, amikor beszélt az úton...” [Lk 24,32]). Csak annyit tudunk mondani: „maradj velünk, mert esteledik”.

A szeretetre épülő orvosi hivatás

VIZI E. SZILVESZTER
kutatóorvos

*„...megmarad a hit, a remény és a szeretet,
ez a három, de közülük a legnagyobb a szeretet.”*
(1Kor 13,13)

Az ókori orvosok, a kor erkölcsi felfogásával összhangban, még megtagadták a segítségadást a gyógyíthatatlan betegektől, elmenekültek a megfertőzöttek elől, még az előkelőségeket is, ha gyógyíthatatlan betegeknek bizonyultak, magukra hagyták. Ennek megfelelően az orvosok a haldoklókkal sem törődtek. A spártaiak a torzszülötteket, a testi fogyatékos csecsemőket lehajították a Taigetosz-hegy Apothetai szakadékába.

Az Újszövetségben a négy evangélista viszont, de főleg Lukács, az antiochiai pogány orvos említi gyakran Jézus gyógyítással összefüggő tetteit, amelyeket a szeretet és könyörületesség jelleméz. Jézus kézrátévéssel gyógyította meg az izületi gyulladással bajlódó beteg asszonyt (Lk 13,10-17). Márk (9,14-29) pontos leírása szerint Jézus epilepsziás gyereket gyógyít az apa kérésére. Ugyanezt az esetet említi, bár nem ennyire szakszerűen leírva, Lukács (9,37-43) és Máté (17,14-21) is. Jézus bénákat (Lk 5,17-26; párh.) és leprásokat (Lk 5,12-16; párh.) is gyógyít. A samaritánusról szóló példabeszédében világosan megfogalmazódik a beteg ember ellátásának erkölcsi normája.